

den Følelse, der støtter de Paagældende, er Samfundets bestemte Krav paa at have Fred og Sikkerhed i Landet.

Naar man nu spørger om, hvem der har Ansvaret for Retstilstanden her i Landet, ja, saa er det en ganske sikker og ubestridelig Ting, at dette Ansvar har Landets Dommerstand, fordi Forholdene have ført det saaledes med sig, at Dommerne som saadanne have Eneraadighed paa den kriminelle Retspleie. Men stiller man Spørgsmaalet noget anderledes og spørger: Hvem har da Ansvaret for den Retsanordning, i Kraft af hvilken Dommerne have denne Eneraadighed, saa burde Svaret blive ganske anderledes og maasse noget forskjelligt ifra, hvad de Herrer egentlig have tænkt sig, thi da bliver Svaret, at Ansvaret for denne Retsanordning ligger paa Borgerne i Amindelighed og paa Sagførerne i Særdeleshed. Jeg skal uden at inblade mig paa videre juridiske Lærdom bemærke, at det er en almindelig anerkjendt Sag, at ingen Del af vort Retsystem er undergaaet saadanne Forandringer som netop den kriminelle Retspleie. Paa Christian den Femtes Lovs Tid vare jo den civile og den kriminelle Retspleie omtrent ensartede, baserede paa de samme Principer, at Vedkommende, der sølte sig fornærmet, selv maatte forfølge sin Sag og lovlig bevise den, og at Folket havde en ikke ganske ringe Del i Retspleiens Udøvelse. Dette forandrede sig imidlertid gennem en stadig, konsekvent Retsudvikling, saaledes at Forholdet nu er blevet omtrent lige det modsatte, nemlig at Befolkningen, navnlig den Forurettede, holder sig ganske tilbage, og at det er Dommeren, der ex officio foretager hele Forfølgningen, medens de andre Elementer, der fandtes i den daværende Retsorganisation, ere saa at sige ganske blevne trængte tilbage. Nu kunde man spørge: Hvad er da Grunden til, at disse Elementer ere blevne trængte tilbage? Jeg vil da opstille den ganske bestemte Opfattelse, at Grunden hertil er, at de have savnet Billie og Evne til at gjøre deres Delagtighed gjældende, og jeg vil ganske bestemt hævde, at det kan ikke navnlig tilskrives nogen bevidst Tanke hos den suveræne Kongemagt. Dette tror jeg vil klart fremgaa, naar man ser paa vor procesuelle Hovedlov, Forordningen af 3die Juni 1796. Jeg tror, at det tør siges, at i denne Lov findes de væsentlige Elementer af den gamle Retstilstand endnu bevarede, og bevarede paa en saadan Maade, at hvis Forholdene havde ført det med sig, kunde de meget vel have dannet det naturlige Udgangspunkt for den Udvikling, der senere er bleven saa meget paa Mode. Jeg skal i saa Henseende

bemærke, at Lovens § 24, sammenholdt med § 36, opretholder i det Hele taget den dobbelte Medvirken, som Befolkningen den Gang havde i Retspleien. Den gjør det for det Første derigjennem, at den egentlige dømmende Myndighed efter Lovens 1—5 er fuldt ud bevaret, og det var i Slutningen af forrige Aarhundrede ingenlunde noget ringe Omfang, disse Sager havde, idet Forholdet jo er det, at Livsstraf den Gang fandt Sted i et meget stort Antal Sager, overordentlig meget større end nu, og at Begrebet Vressager ligeledes havde et ganske betydeligt Omfang. Men dertil kommer, at Thingmændene netop havde den Kontrol med hele Retspleien og navnlig med den kriminelle Retspleie, som der nu i saa høj Grad gjøres Fordring paa, og som nu anses for at være Hovedsagen, saaledes som det var ordnet ved danske Lovs 1—7. Men dertil kommer, at Forordningens § 28 indeholdt den Regel, at Aktor og Defensor skulde i Fællesskab stride til en Hovedforhandling, idet det var Aktors Sag at føre Vidner og tilvejebringe de øvrige Bevisligheder og Attester, som udtrævedes og kunde erholdes, og derefter skulde Sagen forfølges til Doms, saa at Defensor mødte der overfor Aktor paa en egentlig kontradiktorisk Proces. Man stod jo altsaa her paa en Stillevei, og det var i et saare interessant Dieblit, at man stod paa denne Stillevei. Forholdet var jo nemlig i Virkeligheden den Gang det, at i 1796 havde den franske Revolution med alle dens Principer i saa Henseende, ogsaa paa Retspleiens Omraade, gennemløbet sine forskjellige Faser, og der var saaledes god Anledning til at arbejde videre paa det givne Grundlag. Det er altsaa klart, at Landets Borgere og Bønder havde i dette Dieblit en Leilighed til i Virkeligheden at hævde den Deltaelse, som de havde fra gammel Tid; men Spørgsmaalet er: Hvorledes benyttede de denne Ret? Var det dem virkelig om at gjøre at offre deres egen Magelighed, deres egne Penge o. s. v., for at komme deres ulykkelige Medborgere til Hjælp, for at assistere dem overfor mulige Indgreb fra Embedsmyndigheden? Nei, Forholdet var ganske sikkert det modsatte; det blev følt som en Byrde, som man paa enhver Maade søgte at slukke fra sig og komme bort fra; man mødte i Virkeligheden altid ved leiede Subjekter, og jeg kan sige, at Forordningen af 9de Juni 1847, som indeholder den nuværende Ordning, og som er saa at sige Suberænitetens sidste Gave til det danske Folk, satte kun Stempel paa en Tilstand, der for længst var bleven indført, og hvilke